

Protokół z hybrydowego posiedzenia Rady Narodowego Instytutu Wolności
– Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Warszawa, 14 stycznia 2026 roku

14 stycznia 2026 r. odbyło się pierwsze w tym roku posiedzenie III kadencji Rady Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

W posiedzeniu udział wzięli:

1. Piotr Stec – Przewodniczący Rady NIW-CRSO;
2. Anna Czyżewska – Członkini Rady NIW-CRSO;
3. dr Ewa Gałka – Członkini Rady NIW-CRSO;
4. Daniel Prędkopowicz – Członek Rady NIW-CRSO (online);
5. Paweł Szewczyk – Członek Rady NIW-CRSO;
6. Monika Miłowska – Członkini Rady NIW-CRSO;
7. Paweł Bilski – Członek Rady NIW-CRSO (online);
8. Alicja Gawinek – Członkini Rady NIW-CRSO (online);
9. Michał Braun – Dyrektor NIW-CRSO;
10. Adela Gąsiorowska – Zastępczyni Dyrektora NIW-CRSO;
11. Ewa Kalbarczyk – Zastępczyni Dyrektora NIW-CRSO;
12. Martyna Leciak – Kierownik BOPP NIW-CRSO;
13. Małgorzata Kazubska – Kierowniczką BKiA NIW-CRSO;
14. Marta Walkowska – Kierowniczką BPKS NIW-CRSO (online);
15. Stefan Kołucki – Kierownik BPH NIW-CRSO (online)
16. Joanna Nowicka – Główna specjalistka BKiA NIW-CRSO (online);
17. Oliwia Krawczyk – Starszy specjalista BO NIW-CRSO.

Członkiniom i członkom Rady NIW-CRSO został przedstawiony następujący porządek posiedzenia:

1. Otwarcie posiedzenia, sprawy formalne, wyrażenie zgody na nagrywanie przebiegu posiedzenia oraz przyjęcie porządku obrad.
2. Przyjęcie protokołu z posiedzenia Rady III kadencji z 24.11.2025 r.
3. Informacja o wynikach głosowania w trybie obiegowym nad uchwałami nr 23/2025 i 24/2025.
4. Harmonogram prac Rady NIW-CRSO.

5. Informacja dotycząca wydatkowania w 2024 roku przez organizacje pożytku publicznego środków finansowych pochodzących z 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych.
6. Fundraising:
 - projekt zmian w Programie PROO w ramach Priorytetu 2,
 - refleksje po wizycie studyjnej NIW-CRSO w Czechach.
7. Współpraca z telewizją publiczną.
8. Sprawy różne.
9. Zamknięcie posiedzenia.

Ad 1.

Posiedzenie otworzył Przewodniczący Rady NIW-CRSO Pan Piotr Stec. Wszystkie członkinie i członkowie Rady NIW-CRSO wyrazili zgodę na nagrywanie przebiegu spotkania. Porządek obrad został zaakceptowany.

Ad 2.

Protokół z posiedzenia Rady III kadencji z 24.11.2025 roku został przyjęty przez Radę NIW-CRSO.

Ad 3.

Pani Oliwia Krawczyk przedstawiła wyniki głosowania w trybie obiegowym nad uchwałą nr 23/2025 w sprawie zatwierdzenia Regulaminu konkursu Rządowego Programu Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018-2030, Edycja 2026 oraz uchwałą nr 24/2025 w sprawie zaopiniowania zmienionego projektu rocznego planu działalności Narodowego Instytutu Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na rok 2026. W głosowaniu udział wzięło 7 osób, z których wszystkie oddały głos za przyjęciem uchwały. Uchwała została podjęta w trybie obiegowym w dniu 22 grudnia 2025 roku.

Ad 4.

Członkinie i członkowie Rady NIW-CRSO ustalili wewnętrzny kalendarz posiedzeń na 2026 rok.

Ad 5.

Pani Martyna Leciak, Kierownik Biura Organizacji Pożytku Publicznego, przedstawiła informację, przygotowaną i opublikowaną na stronie NIW-CRSO w grudniu 2025 roku, dotyczącą wydatkowania w 2024 roku przez organizacje pożytku publicznego środków finansowych pochodzących z 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych. Dane do opracowania dokumentu sporządzane są na podstawie informacji z Ministerstwa Sprawiedliwości (stan na dzień 31.12.2024 r.), Ministerstwa Finansów (stan na dzień 15.09.2024 r.) i sprawozdań OPP (stan na dzień 05.12.2025 r.). Podkreśliła, że czas przeznaczony na przygotowanie przedmiotowej informacji jest bardzo ograniczony, ponieważ część organizacji pożytku publicznego publikuje sprawozdania w drugim terminie, tj. do dnia 30 listopada. W 2025 roku termin ten został wydłużony do 1 grudnia z uwagi na fakt, iż dzień 30 listopada przypadał w niedzielę. Kierownik Biura OPP dodała również, że część organizacji zamieszcza sprawozdania z opóźnieniem, co skutkuje różnicą w liczbie opublikowanych sprawozdań w zależności od daty ich weryfikacji (na dzień 15.07.2025 r. oraz w grudniu 2025 r.).

Na koniec 2024 roku liczba organizacji pożytku publicznego wynosiła 10 155, przy czym liczba ta ulega bieżącym zmianom z uwagi na nadawanie i utratę statusu OPP. W wykazie organizacji uprawnionych do otrzymania 1,5% podatku za 2023 roku ujętych było 9 142 podmiotów. Wskazano, że liczba ta w ciągu 2024 roku również ulegała zmianom (wykreślenia i dopisania do wykazu). Ostatecznie środki z 1,5% podatku otrzymały 9 072 organizacje. Pani Martyna Leciak zaznaczyła, że posiadanie statusu OPP nie jest równoznaczne z uprawnieniem do otrzymania 1,5% podatku. W wykazie nie są ujmowane organizacje znajdujące się w stanie upadłości lub likwidacji, podmioty, które nie dopełniły w terminie obowiązków sprawozdawczych, ani organizacje, które uzyskały status OPP w 2024 roku (uprawnione są one dopiero w kolejnym roku). Samo ujęcie w wykazie nie gwarantuje otrzymania środków z 1,5% podatku, zależy to także od decyzji podatników, terminowego złożenia przez organizację właściwego numeru rachunku do urzędu skarbowego oraz terminowej zapłaty podatku przez podatnika.

W 2024 roku blisko połowa OPP miała siedzibę w województwach: mazowieckim (16,31%), śląskim (11,68%), dolnośląskim (9,35%), małopolskim (8,97%). Najmniej OPP miało siedzibę w województwach: opolskim (3,24%), podlaskim (3,03%), lubuskim (2,97%), świętokrzyskim (2,41%).

Do dnia 15 lipca 2025 roku 9 396 organizacji pożytku publicznego zamieściło sprawozdania za 2024 rok w bazie sprawozdań OPP. Do 1 grudnia 2025 roku kolejne 129 organizacji, których rok obrotowy różnił się od kalendarzowego, uzupełniło sprawozdania za 2024 rok. Biuro OPP od kwietnia 2025 roku

sukcesywnie przesyła wiadomości e-mail przypominające o obowiązku sprawozdawczym, a infolinia Biura działa niemal całą dobę.

Następnie Kierownik Biura Organizacji Pożytku Publicznego omówiła strukturę przychodów OPP w 2024 roku, opracowaną na podstawie danych z bazy sprawozdań. Łączna kwota przychodów OPP wyniosła 19 050 498 043,42 zł. Pani Anna Czyżewska zapytała o wysokość środków pozyskanych przez organizacje prowadzące tzw. subkonta. Pani Martyna Leciak wyjaśniła, że sprawozdanie merytoryczne nie przewiduje wyodrębnienia takich danych, a subkonta nie są wprost uregulowane w przepisach. Członkini Rady zapytała o możliwość uzupełnienia wzoru sprawozdania o stosowną pozycję. Kierownik Biura OPP wskazała, że zmiana wymagałaby działania Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego, który określa wzory sprawozdań w drodze rozporządzenia. Pani dr Ewa Gałka zasugerowała wystąpienie w tej sprawie przez Radę Działalności Pożytku Publicznego. Pan Piotr Stec dodał, że może też wystąpić o to Rada NIW-CRSO. Pani Anna Czyżewska wskazała, że część organizacji udostępnia swoje konta, pobierając prowizję, co przy wysokich kwotach (np. 3 mld zł) może stanowić znaczące środki. Pan Michał Braun, Dyrektor NIW-CRSO, podał jako przykład takiej organizacji Fundację Studencką „Młodzi – Młodym”.

Pani Adela Gąsiorowska, Zastępczyni Dyrektora NIW-CRSO, poinformowała, że w propozycjach zmian ustawy przewidziano zakaz nawoływania do przekazywania środków za pośrednictwem OPP na rzecz organizacji, które nie są organizacjami pożytku publicznego. Obecnie organizacja posiadająca status OPP, lecz niewpisana do wykazu podmiotów uprawnionych do otrzymania 1,5% podatku, nie może otrzymywać środków z tego tytułu, choć możliwe jest ich przekazywanie na inne podmioty. Zastępczyni Dyrektora powiedziała również, że NIW rozważa rozwiązania zmierzające do ograniczenia funkcjonowania subkont prowadzonych na rzecz innych organizacji.

Pan Piotr Stec wspomniał, że mechanizm 1,5% podatku miał służyć wzmocnieniu działań lokalnych. Pan Daniel Prędkopowicz podkreślił, że 1,5% podatku nie powinien być wykorzystywany do finansowania wsparcia konkretnych osób poprzez subkonta, gdyż stanowi to odejście od idei pożytku publicznego na rzecz pożytku prywatnego. Dodał, że dopuszczalne byłoby przeznaczanie środków na ogólne cele, np. pomoc medyczną, nie zaś na rzecz wskazanej osoby. Pan Piotr Stec zauważył, że w takiej formule wiele organizacji mogłoby zbierać środki na cele pomocy medycznej. Przewodniczący Rady stwierdził, że problem ma w dużej mierze charakter narracyjno-administracyjny, gdyż w praktyce środki i tak trafiają do potrzebujących. Zwrócił uwagę na społeczną wrażliwość tematu oraz potrzebę wypracowania rozwiązań sprzyjających rozwojowi systemu, a nie jego radykalnej zmianie. Pani

Martyna Leciak wskazała, że w przypadku subkont organizacja ma ograniczony wpływ na sposób wydatkowania środków. Pani Anna Czyżewska dodała, że w takich sytuacjach organizacje najczęściej pobierają prowizję.

Następnie Kierownik Biura OPP powiedziała, że łączna kwota kosztów OPP w 2024 roku to ponad 17 mld zł. Najbardziej wzrosły koszty administracyjne, bo aż o 43,33% w stosunku do 2023 roku. Większość kosztów organizacji to koszty z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego. W 2024 roku prawie 15 mln podatników, rozliczając podatek dochodowy za 2023 rok, przekazało 9 072 organizacjom rekordową kwotę ponad 1,9 mld zł. Tylko 70 organizacji, które były w wykazie, nie otrzymało 1,5% podatku. Koszty kampanii informacyjnej lub reklamowej związanej z pozyskaniem 1,5% podatku wzrosły o 11,8 mln zł w stosunku do 2023 roku. Zwiększyły się też środki z 1,5% podatku, które OPP przeznaczyły na takie kampanie (aż o 12 mln zł w porównaniu do 2023 roku).

Pani Martyna Leciak przeszła do przedstawienia danych dotyczących organizacji, które najskuteczniej pozyskały środki z 1,5% podatku. Ponad 4 mln zł środków pozyskało 58 organizacji, które wykazały ponad 3,01 mld zł przychodów ogółem. Na kampanie związane z pozyskaniem 1,5% podatku przeznaczyły w sumie ponad 43 mln zł, w tym wydatkowały na nie 31 mln zł środków z 1,5% podatku. 50 spośród tych 58 organizacji udostępnia swój KRS innym podmiotom lub prowadzi subkonta dla osób fizycznych. Pani dr Ewa Gałka zasugerowała publikowanie wybranych, zaprezentowanych podczas posiedzenia danych w mediach społecznościowych NIW.

Pani Adela Gąsiorowska zwróciła się do Przewodniczącego Rady, jako przedstawiciela KPRM, z prośbą o rozważenie w ramach prac nad tzw. małą nowelizacją wydłużenia do marca bieżącego roku terminu przygotowania informacji dotyczącej wydatkowania przez OPP środków z 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych, wskazując, że dwumiesięczne przesunięcie znacząco ułatwi pracę Biura OPP.

Ad 6.

Przed rozpoczęciem omawiania punktu dotyczącego fundraisingu Pan Daniel Prędkopowicz przedstawił zgłoszoną przez grantobiorców propozycję usprawnienia Systemu Obsługi Dotacji, polegającą na umożliwieniu przechodzenia między etapami sprawozdania bez konieczności uprzedniego wypełnienia części 1, 2 i 3. Wskazał, że w projektach partnerskich poszczególne organizacje dzielą między sobą zakres wypełniania sprawozdania. Pani Anna Czyżewska dodała, że analogiczna sytuacja dotyczy wniosku. Pani Alicja Gawinek poparła pomysł.

Pani Adela Gąsiorowska powiedziała, że Narodowy Instytut Wolności jest w trakcie zmiany zapisów większości Programów, w tym PROO. W PROO i w Korpusie Solidarności NIW chce wprowadzić najdalej idące zmiany. W Programie PROO planowane są istotne zmiany w Priorytetach 2, 3 i 4. W związku ze zgłaszanym przez Radę zainteresowaniem tematyką fundraisingu, NIW proponuje zmiany w Priorytecie 2. Dotychczas obejmował on wsparcie kapitałów żelaznych, co spotykało się z krytyką w toku konsultacji. Zmiany obejmą likwidację podziału na Priorytety 2a, 2b i 2c oraz utworzenie jednego Priorytetu 2, ukierunkowanego na wsparcie działań fundraisingowych. W jego ramach możliwe będzie pozyskiwanie środków prywatnych od darczyńców indywidualnych i korporacyjnych. Wsparcie będzie skierowane zarówno do organizacji prowadzących już fundraising, jak i do tych, które planują jego wdrożenie lub przygotowanie w ramach dotacji. Pozyskane środki będą mogły zostać przeznaczone na działalność bieżącą, rozwój organizacji, a także na budowę kapitału żelaznego lub innych funduszy rezerwowych.

W ramach Priorytetu 2 przewiduje się dwa typy działań:

- przygotowanie organizacji do prowadzenia fundraisingu,
- wdrożenie fundraisingu.

Pani dr Ewa Gałka zapytała, czy proponowane wsparcie obejmie również organizacje, które już prowadzą działania fundraisingowe i planują ich rozwój. Zastępczyni Dyrektora potwierdziła, że tak, zapowiadając doprecyzowanie tego zapisu w formie autopoprawki. Potwierdziła także możliwość realizacji trzyletniego grantu w formule, w której pierwszy rok przeznaczony byłby na przygotowanie, a kolejne lata na wdrożenie działań.

Pan Piotr Stec zwrócił uwagę na kwestię łączności etapów przygotowawczego i wdrożeniowego, wyrażając obawę, że część organizacji może ograniczyć się wyłącznie do etapu przygotowawczego bez przejścia do realizacji. Zasugerował, że w przypadku planowania etapu przygotowawczego powinien on być powiązany z etapem wdrożeniowym, natomiast organizacje posiadające gotowość do działania mogłyby aplikować wyłącznie o etap realizacyjny. Pani Adela Gąsiorowska wskazała, że szczegółowe rozwiązania zostaną określone w regulaminie, podkreślając potrzebę szerokiego opisanie Programu na etapie jego założeń, aby nie ograniczać późniejszych możliwości regulaminowych.

Pani dr Ewa Gałka zwróciła również uwagę na potrzebę uwzględnienia w Programie odniesienia do etycznych standardów fundraisingu, wypracowanych przez środowisko organizacji fundraisingowych, w tym standardów dotyczących rzetelności i transparentności informacji. Podkreśliła, że takie

rozwiązania funkcjonują w innych krajach europejskich. Pani Adela Gąsiorowska zadeklarowała uwzględnienie tej kwestii oraz poprosiła o wskazanie konkretnych standardów, do których można byłoby się odwołać, analogicznie do standardów stosowanych w Programie Poradniczym.

Pani Anna Czyżewska zapytała, czy NIW przewiduje wprowadzenie progu budżetowego ograniczającego dostęp do wsparcia dla organizacji o wysokich przychodach (np. na poziomie 10 mln zł), czy też planowane jest inne rozwiązanie. Pan Michał Braun odpowiedział, że kwestia ta będzie przedmiotem dalszych prac i zostanie rozstrzygnięta na etapie opracowywania Regulaminu.

Pani dr Ewa Gałka podziękowała za omówienie tematu, podkreślając jego istotność oraz ambitny charakter zaproponowanych wskaźników. Dyrektor Instytutu poinformował, że NIW zlecił badanie dotyczące filantropii, a w oparciu o jego wyniki planuje realizację szerszego badania, którego celem będzie wypracowanie rekomendacji dotyczących skutecznej komunikacji zachęcającej Polaków do większego zaangażowania filantropijnego.

Pani Adela Gąsiorowska przedstawiła refleksje z wizyty studyjnej NIW w Czechach, w której uczestniczyli pracownicy Instytutu, członkini Rady NIW oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych. Delegacja odbyła spotkania z instytucjami i organizacjami prowadzącymi działania fundraisingowe, a także z podmiotami zarządzającymi środkami przekazywanymi przez zamożne osoby i firmy. Podkreśliła odmienny model filantropii w Czechach, oparty w większym stopniu na wsparciu biznesu i bardzo zamożnych darczyńców oraz na funkcjonowaniu różnych, uproszczonych form funduszy gromadzących środki na cele społeczne. W Polsce większą rolę odgrywają darowizny indywidualne. Zastępczyni Dyrektora zwróciła uwagę na potrzebę analizy, które z czeskich rozwiązań mogłyby zostać zaadaptowane w Polsce w celu zwiększenia zaangażowania osób prywatnych i firm w finansowanie działań społecznych.

Pan Piotr Stec zwrócił uwagę, że w Czechach silnie akcentowany jest patriotyzm gospodarczy, co przekłada się na większą skłonność do wspierania działań społecznych z krajowych środków. Pani Monika Miłowska powiedziała, że odpłatna działalność statutowa może stanowić stabilne źródło dochodu organizacji i również wymaga wsparcia rozwojowego, zapytała o możliwość uwzględnienia tego w ramach Priorytetu 2. Pan Michał Braun odpowiedział, że działalność odpłatna nie może być nastawiona na zysk i co do zasady powinna się bilansować, co ogranicza możliwości jej wsparcia w tym zakresie. Pani Adela Gąsiorowska zaznaczyła, że kluczowe jest rozróżnienie zakresu Priorytetu 2 i 1. W Priorytecie 1a przewidziano wsparcie rozwoju działalności zarobkowej organizacji, w tym odpłatnej

i gospodarczej, natomiast Priorytet 2 powinien koncentrować się wężej na fundraisingu. Pani dr Ewa Gałka poprosiła o włączenie ją w prace nad strategią. Pani Adela Gąsiorowska dodała, że zaskoczeniem była dla niej skala środków zebranych w Czechach na Filharmonię Praską, gdzie działania fundraisingowe były skierowane do najzamożniejszych darczyńców. Według strony czeskiej najskuteczniejsze są działania filantropijne adresowane do wąskiej grupy najbogatszych osób, natomiast model szerokich zbiorów opartych na drobnych wpłatach ma mniejsze znaczenie. Czesi kładą nacisk na wiarę w misję oraz stosowanie narzędzi marketingowych i psychologicznych, a w mniejszym stopniu koncentrują się na rozwiązaniach systemowych i podatkowych.

Ad 7.

Pani Małgorzata Kazubska, Kierowniczka Biura Komunikacji i Analiz, przystąpiła do omawiania kolejnego punktu agendy „Współpraca z telewizją publiczną”. Współpracę koordynuje Pani Joanna Nowicka, Główna Specjalistka BKiA. W 2025 roku, po raz pierwszy w historii, NIW uzyskało patronat korporacyjny Telewizji Polskiej, który przełożył się na realną obecność medialną Instytutu. Współpraca z TVP znacząco wzmocniła promocję konkursów Wolontariusz Roku 2025 i Koordynator Roku 2025 oraz konferencji dorocznej NIW-CRSO. W ramach patronatu wyemitowano kilkadziesiąt materiałów w paśmie ogólnopolskim i regionalnym, obejmujących także inne inicjatywy NIW (m.in. Program Moc Małych Społeczności, Inicjatywa „Pamięć Pogranicza”). Pracownicy oraz beneficjenci NIW uczestniczyli w licznych nagraniach studyjnych i plenerowych (tzw. setki). Współpraca z oddziałami regionalnymi wzmocniła promocję konkursów w województwach o niższej dotychczas aktywności. Ekipa TVP Info relacjonowała konferencję doroczną NIW oraz galę wręczenia nagród w konkursach Wolontariusz Roku 2025 i Koordynator Roku 2025. Pod koniec 2025 roku, w celu zwiększenia obecności w telewizji śniadaniowej, podjęto komercyjną współpracę z redakcją Pytanie na śniadanie.

Pan Piotr Stec zapytał o priorytety komunikacyjne NIW na rok obecny oraz sposoby wzmocnienia promocji organizacji pozarządowych. Pani Małgorzata Kozubska wskazała, że kluczowym tematem będzie Międzynarodowy Rok Wolontariatu 2026. Podkreśliła, że promocja organizacji pozarządowych jest już realizowana m.in. poprzez bezpośrednie łączenie beneficjentów NIW ze stacjami regionalnymi. Zaznaczyła, że w programach o charakterze społecznym prezentowani są przede wszystkim przedstawiciele organizacji i beneficjenci (np. w Pytanie na śniadanie), co zwiększa wiarygodność przekazu i odpowiada redakcyjnym standardom mediów, preferującym historie konkretnych osób i inicjatyw regionalnych. W 2025 roku szczególnie intensywnie promowany był Program Moc Małych Społeczności.

Pani Adela Gąsiorowska dodała, że w przypadku posiadania przez członków Rady kontaktów do interesujących przedstawicieli organizacji pozarządowych z poszczególnych regionów, NIW prosi o ich przekazywanie w celu ewentualnego włączenia w działania promocyjne.

Pani dr Ewa Gałka podziękowała za podjęcie tematu. Wskazała na potrzebę częstszej obecności organizacji pozarządowych w bieżących pasmach informacyjnych oraz prezentowania ich różnorodnych profili działalności. Zasugerowała wzmacnianie ich roli eksperckiej poprzez udział w komentowaniu aktualnych wydarzeń. Zadeklarowała, że Rada może rekomendować ekspertów z różnych dziedzin.

Pani Małgorzata Kazubska zwróciła się do Pani Joanny Nowickiej z prośbą o przygotowanie listy kontaktowej, z której NIW mógłby korzystać w zależności od bieżących potrzeb medialnych. Lista zostanie przekazana członkom Rady z prośbą o jej uzupełnienie. Dodała, że do Instytutu wpływają zapytania od redakcji o komentarze w sprawach niezwiązanych bezpośrednio z działalnością NIW. W takich przypadkach zasadne byłoby korzystanie z przygotowanej listy ekspertów rekomendowanych przez Radę, w celu wskazania właściwej osoby do udzielenia wypowiedzi.

Pani Alicja Gawinek nawiązując do kwestii komunikacji, podzieliła się doświadczeniem OCWIP z okresu rozpoczęcia realizacji programu Korpusu Solidarności. W celu promocji wolontariatu w województwie opolskim przygotowano cykl tematów do audycji radiowych w Radiu Opole. Po uzyskaniu wsparcia NIW możliwa była realizacja stałych audycji poświęconych różnym aspektom wolontariatu. Działanie to przyczyniło się do zwiększenia zainteresowania wolontariatem oraz napływu osób do OCWIP. W bieżącym roku rozważane jest powtórzenie podobnej inicjatywy. Członkini Rady wskazała na zasadność nawiązania współpracy z mediami regionalnymi w kontekście realizacji grantów NOWEFIO w poszczególnych województwach, w celu promowania oddolnych inicjatyw grup nieformalnych oraz lokalnych organizacji pozarządowych, które często nie mają wystarczającej widoczności medialnej.

Kierowniczka BKiA zgodziła się z przedmówczynią. Wskazała, że sama informacja o naborze w konkursie grantowym NIW nie stanowi dla wielu redakcji atrakcyjnego tematu medialnego, natomiast zainteresowanie budzą konkretne, ciekawe inicjatywy realizowane dzięki przyznanym dotacjom.

Ad 8.

Pan Michał Braun w ramach punktu „Sprawy różne” poruszył kwestię zasad współpracy z ekspertami. Wskazał, że choć NIW posiada techniczne regulacje dotyczące ich powoływania, brak jest jasnej procedury określającej przesłanki i tryb wykluczania ekspertów z listy osób oceniających wnioski. Zaznaczył potrzebę wypracowania takiego rozwiązania.

Pani Adela Gąsiorowska wyjaśniła potrzebę wprowadzenia procedury wykluczania ekspertów. Wskazała na dwie grupy przesłanek. Pierwsza obejmuje kwestie obiektywne, związane z wykonywaniem funkcji eksperta, m.in. negatywną ocenę w ewaluacji, nieprawidłowości w realizacji obowiązków lub rażące naruszenie umowy z NIW. Druga dotyczy poważnych naruszeń prawa lub zasad współżycia społecznego, także poza działalnością ekspercką w NIW. Zastępczyni Dyrektora doprecyzowała, że wprowadzono dodatkowe przesłanki umożliwiające wykreślenie eksperta m.in. w przypadku skazania za umyślne przestępstwo (w tym skarbowe) lub prowadzenia działalności naruszającej interes lub dobre imię NIW, sprzecznej z jego celami i wartościami, w tym publikowania treści nielegalnych, nienawistnych lub dyskryminujących. Przewidziano również możliwość zawieszenia eksperta do czasu wyjaśnienia sprawy.

Dyrektor NIW-CRSO wskazał, że odmowa współpracy może być uznana za dopuszczalną pod warunkiem jej transparentnego i jednoznacznego uzasadnienia przez dyrektora. Pan Piotr Stec zgłosił zastrzeżenia do takiego stanowiska, wskazując na jego uznaniowy charakter. Podkreślił, że podstawą odmowy współpracy powinny być obiektywne i weryfikowalne przesłanki, w szczególności prawomocne orzeczenie sądu lub naruszenie obowiązujących umów z NIW, natomiast kwestie światopoglądowe nie stanowią kryterium mieszczącego się w zakresie kompetencji dyrekcji. Pani Adela Gąsiorowska powiedziała, że ani ustawa, ani rozporządzenie nie określają szczegółowej procedury naboru ekspertów, stanowiąc jedynie, że eksperci są losowani, natomiast sposób przeprowadzania losowania jest każdorazowo regulowany w dokumentacji konkretnego konkursu. Podkreśliła, że NIW w żadnym miejscu nie posługuje się kategorią „skrajnych poglądów” oraz nie weryfikuje poglądów kandydatów. Wyjaśniła, że NIW odwołuje się wyłącznie do przepisów regulujących jego funkcjonowanie, w tym do przesłanek takich jak umyślne działanie na szkodę NIW, co znajduje umocowanie ustawowe, a także publikowanie lub rozpowszechnianie treści nielegalnych, nienawistnych bądź dyskryminujących. Zaznaczyła, że ewentualne wykluczenie może dotyczyć

wyłącznie takich konkretnych działań, a nie deklarowanych poglądów, w tym poglądów określanych jako skrajne.

Pan Piotr Stec zapytał, czy Rada otrzyma projekt przedmiotowego rozwiązania do zaopiniowania. Pan Michał Braun odpowiedział, że kwestia ta nie należy do kompetencji Rady, jednak NIW chciał poinformować o planowanych działaniach oraz ewentualnie poddać je dyskusji. Pani Adela Gąsiorowska wyjaśniła, że dotychczas prowadzenie bazy ekspertów miało charakter czynności technicznej, jednak uznano, że powinno to zostać uregulowane formalnie. W pierwszym etapie przyjęte zostanie zarządzenie określające funkcjonowanie bazy, w tym zasady losowania oraz ewentualnego wykreślenia z bazy. W kolejnym etapie, przy okazji realizacji losowań w ramach programów PROO i NOWEFIO oraz w miarę możliwości organizacyjnych, przygotowana zostanie procedura naboru do bazy. Dyrektor Instytutu dodał, że NIW powinien mieć kontrolę nad tym, kto wchodzi w skład grona ekspertów.

Przewodniczący Rady zaznaczył, że należy zachować ostrożność, aby dotychczasowe osiągnięcia nie zostały podważone w wyniku wykluczania poszczególnych osób z grona ekspertów. Dyrektor NIW-CRSO wskazał, że równie niekorzystna dla Instytutu mogłaby być sytuacja, w której pojawią się wątpliwości co do bezstronności ekspertów oceniających wnioski. Dodał, że bardziej przejrzystym rozwiązaniem jest jasne stanowisko dyrektora w sprawie doboru ekspertów niż deklarowanie pełnej transparentności przy jednoczesnym braku formalnej procedury ich wyboru. Podkreślił również, że w tym zakresie Instytut ponosi także odpowiedzialność o charakterze publicznym.

Pani Adela Gąsiorowska wskazała, że w innych instytucjach występują sytuacje związane z zarzutami nadużyć w działalności poszczególnych osób i obecnie standardem społecznym jest czasowe wstrzymanie współpracy co najmniej do czasu wyjaśnienia sprawy. Zaznaczyła, że problem ten nie dotyczy wyłącznie kwestii światopoglądowych, lecz może obejmować również przypadki mobbingu, molestowania lub innych poważnych zarzutów. W takich sytuacjach zasadne jest zawieszenie współpracy, natomiast obecnie NIW nie dysponuje jednoznacznymi narzędziami regulującymi tę kwestię. Pan Piotr Stec powiedział, że rozumie tę argumentację, jednak zwrócił uwagę, iż decyzja Dyrekcji mogłaby skutkować zawieszeniem eksperta na czas nieokreślony, zważywszy na długotrwałość postępowań sądowych. Zastępczyni Dyrektora doprecyzowała, że w projektowanych założeniach przewidziano możliwość zawieszenia na okres maksymalnie 6 miesięcy. Dyrektor Instytutu dodał, że NIW nie przyjął omawianego zarządzenia, obecnie analizuje takie rozwiązanie i chciałby poznać stanowisko członków Rady w tej sprawie.

Pani Anna Czyżewska powiedziała, że organizacje LGBT sygnalizują, iż w ich ocenie brak przyznawania im środków z NIW może wynikać z homofobicznych uprzedzeń po stronie instytucji lub ekspertów oceniających wnioski. Pan Piotr Stec stwierdził, że podobną argumentację w związku z brakiem otrzymania dotacji mogłyby formułować także inne środowiska, np. organizacje senioralne. Członkini Rady podkreśliła, że organizacje wspierające osoby nieheteronormatywne wykonują bardzo ważną pracę i dostrzegają powtarzające się zjawisko nieotrzymywania środków. Wskazała, że docierały do niej sygnały o przypadkach skrajnie niskich ocen wniosków oraz o sytuacjach, w których wnioski nie były kwalifikowane do dalszej oceny. Wyraziła wątpliwość, czy przyczyną takich rozstrzygnięć nie mogło być ocenianie wniosków przez osobę publicznie prezentującą w mediach społecznościowych treści o charakterze mowy nienawiści. Zaznaczyła, że weryfikacja ekspertów pod kątem spełniania norm społecznych jest zasadna i zwiększa zaufanie do procesu oceny. Wskazała także, że sama, mimo jasno deklarowanego światopoglądu, przeszła weryfikację w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego kierowanym przez Pana Piotra Glińskiego i pełniła funkcję ekspertki przy ocenie wniosków o dofinansowanie. Podkreśliła, że publiczne kwestionowanie istnienia Auschwitz i Zagłady czy rozpowszechnianie stygmatyzujących treści wobec Ukrainek stanowi szerzenie mowy nienawiści i jest w Polsce karalne, jednak obowiązujące regulacje prawne ograniczają możliwość skutecznej reakcji.

Pan Piotr Stec stwierdził, że każde środowisko, które nie otrzymuje środków dotacyjnych, może mieć przekonanie o niesprawiedliwym traktowaniu. Wskazał, że przypadki oczywiste (np. prawomocne skazania) nie budzą wątpliwości, natomiast wykraczanie poza katalog jednoznacznych przesłanek może prowadzić do zarzutów uznaniowości. W jego ocenie istnieje ryzyko, że w takiej sytuacji NIW zostanie postrzegany jako instytucja o charakterze politycznym, co może negatywnie wpłynąć na dalsze funkcjonowanie Instytutu. Pani Anna Czyżewska dodała, że podobne dyskusje dotyczące standardów pracy ekspertek i ekspertów toczą się również w innych konkursach grantowych, nie tylko skierowanych do organizacji, lecz wszędzie tam, gdzie funkcjonuje ocena ekspercka.

Pan Michał Braun zwrócił się do członków Rady z prośbą o przekazanie, o ile posiadają, przykładów obowiązujących standardów pracy ekspertów, które mogłyby stanowić punkt odniesienia dla NIW.

Ad 9.

Przewodniczący Rady podziękował Dyrektorowi Instytutu oraz pozostałym członkom i członkiniom Rady NIW-CRSO, po czym zamknął posiedzenie.

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Przewodniczący Rady Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Piotr Stec /podpisano elektronicznie/

Protokół sporządziła Oliwia Krawczyk.